

INTERVIU

„Limba literară e o limbă străină“

Luisa Etxenike

Am cunoscut-o pe Luisa Etxenike la Leipzig, într-o călătorie pe care am făcut-o împreună și care a trecut și pe la Tîrgul Internațional de Carte. Știam dinainte că este una dintre cele mai cunoscute scriitoare spaniole, că trăiește la San Sebastian, că publică editoriale incisive în El País, că a scris mai multe romane (Unghiul orb, Peștii negri, Răul cel mai mare, Efecte secundare) și povestiri și că a primit premii prestigioase (precum Premiul Euskadi, în 2009). Am aflat la Leipzig că este și o mare iubitoare a literaturii române, că învață limba română și că se gîndește (ca mare amatoare de birdwatching) să viziteze Delta Dunării. (S. S.)

Vorbeai, în seara în care ne-am cunoscut, la Leipzig, la cina aceea literară de la restaurantul Seeteufel, despre prima frază din romanul lui Juan Rulfo, Pedro Páramo: „Am venit la Comala pentru că mi-au spus că aici a trăit tatăl meu, un oarecare Pedro Páramo.“ Mi-a plăcut ce ai spus, putem relua?

Pentru mine, romanul lui Juan Rulfo a fost o revelație. Cred că a fost prima carte pe care am citit-o (eram adolescentă) nu ca o simplă cititoare, ci ca scriitoare, întrebîndu-mă *ce semnificație* avea ceea ce citeam și mai ales *cum* se construia acea semnificație. Întotdeauna mi-am dorit să fiu scriitoare, însă, citind această carte, am început să mă gîndesc ce fel de scriitoare aș vrea să fiu. Am înțeles ce înseamnă să ai, ca scriitor, o voce; și-am mai înțeles că aș fi vrut ca vocea mea să se nască din combinația aceea or-

bitoare de realism tăios, incomod prin interogație și de lirism generos, intens, empatic.

Spuneai, tot atunci, că literatura este o limbă străină. Ce înseamnă asta?

Am citit *Pedro Páramo* cu un accent spaniol din Spania, în timp ce cartea fusese scrisă și trăia într-o limbă ce avea alt accent, cel mexican. Această imagine a unei aceeași limbi cu accente diferite, a unei limbi care este, în același timp, alta îmi folosește ca să avansez o altă idee: limba literară nu este limba comună nici în felul în care o folosim și nici în ambițiile ei; nu e limba cu care sîntem familiarizați. Este altceva, o limbă care ne obligă să ne cufundăm în alte teritorii ale sensului – ale metaforei, ale conotației... Iar acolo, înăuntru, unde totul este de o exigență maximă, unde totul trebuie să pară nou-născut, poziția noastră de scriitori nu poate să fie aceea a nativului care „știe tot“, ci aceea a exploratorului care mai are atîtea de descoperit. De aceea spuneam că limba literară este, din fericire, o limbă străină: pentru că ne obligă la o ascultare și o curiozitate extraordinare. Mai spuneam că limba literară e o limbă străină pentru că, pentru mine, literatura nu e niciodată națională, ci universală; nu e o graniță, ci o punte.

Așadar, nu te consideri nici o scriitoare spaniolă, nici una bască?

Da, cred că sînt o scriitoare fără frontiere. Cineva care scrie în și din Țara Bascilor pentru restul lumii. În plan personal, mă simt extraordinar fiind și bască, și spaniolă. Și europeană, și așa mai departe...

Răul relexor: dispariția cititorilor

Spuneai, într-un interviu, că în chestiunile de gen trebuie să scrii pentru viitor. E asta o modalitate de a exorciza trecutul?

Irumperea perspectivei de gen în literatură, acea perspectivă în care intră vocile feminine, subiectele feminine (nu doar personaje), a însemnat o adevărată revoluție. Odată cu ea s-au deschis porți, s-au schimbat noțiunile de centralitate și periferie, semnificațiile lucrurilor s-au încărcat de pluralitate. În continuare, această

schimbare deschide porți și clarifică noțiuni. Cu toate că, fără îndoială, prejudecățile și stereotipurile reducioniste persistă pe alocuri și afectează scriitura feminină. Cred că trebuie să urmăm această „tensiune“ eliberatoare, să privim spre viitor, adică spre noi tipuri de expresivitate literară și, de asemenea, spre noi victorii asupra clișeului.

Care este, în literatură, „răul cel mai mare“?

Cred că, în literatură, răul cel mai mare este lipsa de comunicare, imposibilitatea de a comunica, pentru că, în acest caz, de partea cealaltă, cea a lecturii, nu rămîne nimeni. Răul relexor ar fi dispariția curiozității cititorilor; ar fi ca noile generații s-o rupă definitiv cu tradiția culturală, ca școala să renunțe la responsabilitatea sa de a forma cititori, adică cetățeni lucizi și critici.

■ **Luisa Etxenike**

s-a născut la San Sebastian în 1957. A publicat mai multe romane (*Detectivul de sunete*, 2011; *Unghiul orb*, 2009; *Peștii negri*, 2005; *Vin*, 2000; *Răul cel mai mare*, 1997; *Efecte secundare*, 1996) și volume de povestiri (*Exerciții de doliu*, 2001 și *Povestea de iubire a Margarinei Maura*, 1990). Povestirile sale au fost incluse în mai multe antologii, cea mai recentă fiind *O dorință proprie. Antologie de scriitoare spaniole contemporane*, editată de Inmaculada Pertusa și Nancy Vosbrug. A primit Premiul Euskadi în 2009. Este editorialistă la *El País* și moderatoarea unui cunoscut atelier de scriere creativă. Este președinta Asociației Scriitorilor din Țara Bascilor și coordonatoarea „Întîlnirilor Internaționale ale Scriitorilor” care se desfășoară la San Sebastian din 1987.

Dialogul, veselia, îndrăzneala creativă

Și în românește, și în spaniolă se spune că „speranța moare ultima”. Care sînt speranțele unei scriitoare care cunoaște, de aproape, terorismul?

Speranța mea e ca această etapă de final a terorismului în Țara Bascilor să se încheie cu adevărat și din punct de vedere moral: cu recunoașterea și asumarea de către teroriști și de către complicii lor a răului făcut și a responsabilității pe care o poartă. Sper ca societatea în care trăiesc să învețe din trecut pentru a consolida democrația prezentului. Sper să putem transmite generațiilor viitoare istoria celor petrecute, dar nu și greutatea acestei istorii. Mai sper că vom putea recupera diversitatea dialogului, veselia în relațiile cu ceilalți, îndrăzneala creativă, toate acele lucruri pe care terorismul voia să le distrugă.

Conduci un atelier de scriere creativă. Există interes pentru acest tip de seminar în Spania?

Da, interesul este din ce în ce mai mare și

oarecum paradoxal, fiindcă mulți dintre cei care doresc să scrie literatură nu citesc. Își doresc să fie scriitori fără ca, înainte de asta, să fie cititori. De multe ori, aceste ateliere de scriere creativă trebuie să fie, în primul rînd, ateliere de lectură.

Știu că îți place mult limba română, ai organizat un festival la San Sebastian – împreună cu ICR Madrid –, unde ai invitat scriitori români. De unde această preocupare?

Mă interesează mult România. Nu-i pot uita pe acei români care m-au format: Ionesco, Brâncuși. Mă interesează tradiția literară românească, dar și literatura care se scrie azi în România. De aceea i-am invitat la San Sebastian pe cîțiva tineri scriitori români: Andra Rotaru, Claudiu Komartin sau Anna Szabo. Mă interesează și limba română, care îmi pare atît de apropiată și, în același timp, atît de îndepărtată. Mă interesează istoria României, provocările tranziției pe care această țară o traversează. Și cum sînt o mare observatoare a păsărilor, visez uneori la peisajele rare din România și sper să fac o vizită în Delta Dunării.

interviu realizat de Simona Sora

